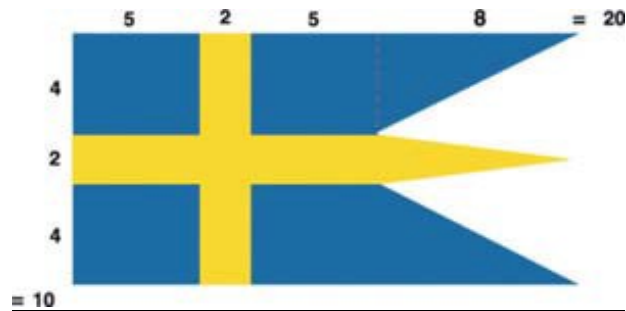

UndSäkC nya fana spikades på Armémuseum den 8 december 2016

Bild på UndSäkC nya fana 2016

Örlogsflagga

Försvarmaktens underrättelse- och säkerhetscentrum (UndSäkC) är ett försvarmaktsgemensamt funktions- och kompetenscentrum. Centrumet uppsattes 1998 då flygvapnets och arméns underrättelseskolor samt Försvarets tolkskola sammanfördes i det nya förbandet i Uppsala. Det för traditionerna från Arméns underrättelseskola (UndS) och Flygvapnets Underrättelseskola. 1998-2000 var benämningen Försvarets underrättelse- och säkerhetscentrum.

UndSäkC har hittills fört en tretungad svensk fana (senast spikades en sådan 2009 på Armémuseum), men nu fick centrumet en egen fana grundat på det heraldiska vapnet (jämför nedan där det försvarmaktsgemensamma svärdet och facklan är med i fanan). Eftersom fandan är blå blir facklan gul.

	<i>Heraldiska vapnet till vänster beskrivs: "Skölden kluven av svart, vari ett stolpvis ställt svärd av guld, och av silver, vari en svart fackla med låga av guld. Skölden krönt med en kunglig krona."</i>		<i>Fanan har blasoneringen: "På blå duk en gul brinnande fackla på en gul öppen lagerkrans. I övre inre hörnet ett stolpvis ställt gult svärd"</i>
--	---	--	---

Bruket att föra fälttecken är av gammalt datum

Fälttecknens uppgift var att visa var ett visst förband befann sig under strid. Vid infanteriets enhet, fänikan, fördes fälttecken med samma benämning, medan fälttecknet för kavalleriets enheter benämndes fana. Under 1600-talet förminskades dukarna och fick i allt väsentligt det utseende de har idag. De kom vid infanteriet att benämnas fana och vid kavalleriet standar. Dragonerna, som ursprungligen var infanteri som förflyttades uppsatt men stred till fots, förde tvätungade dukar som benämndes dragonfana eller dragonstandar. Den förra beteckningen kom att fastställas i Sverige. Fälttecknen har (dock först från 1844) i en del fall försetts med namn på de fältslag som det militära förbandet med framgång deltagit i.

Soldaterna var med faneden knutna till sitt fälttecken. Om detta förlorades till fienden kunde kompaniets lojalitet ifrågasättas. Fälttecknen överlämnades under ceremoniella former till förbandet, varvid faneden svors.

Fanor och standar har ofta förvarats i kyrkor när de inte var i användning vid truppförbanden. Under indelningsverkets dagar då utbildning och övningar förekom vid olika övningsplatser kunde fanan förvaras vid lägervakten. Efter kaserneringen, dvs. då förbanden flyttade in i kaserner, har den vanligaste förvaringsplatsen varit förbands- eller skolchefens (motsv.) tjänsterum.

Bakgrund till spikningen av fälttecken

På 15- och 1600-talen hade varje kompani eller skvadron sin egen fana eller standar, som levererades till förbandet. Varje soldat i kompaniet/skvadronen slog sedan i en egen spik för att fästa fänduken vid stängen. På så sätt hade alla förbundet sig rent fysiskt att följa sitt fälttecken i döden. Denna sed försvann gradvis i Sverige under 1700-talet.

På 1600-talet levererades fänduken till förbandet, där chefen på plats under högtidliga former spikade på duken på fanstången.

Traditionen återupptogs dock i senare tid (2007) när kommandotecknet var klart för den operative chefen inom EU (då denne var svensk officer). Ceremonin blev så uppskattad, att spikning av fälttecken därefter blev en tradition *före* det högtidliga överlämnandet på förbandet. Ceremonin genomförs normalt på Armémuseum, men kan äga rum på andra ställen om det är mera praktiskt. Om den sker på Armémuseum inleds eller avslutas ceremonin normalt med en kort visning av Armémuseums imponerande trofésamling. Förbandet representeras av förbandschef och närmast underlydande närvarande, normalt c:a 10-12 personer.

Vid spikningen ligger fälttecknet utbrett på ett bord. De korta mässingsspikar (tännlikor), som fäster fanan/flaggan/standaret vid stängen, är då del halvt islagna. Platsvärden bjuder på förfriskningar, tal hålls av mottagande förbandschef samt av representanter för tillverkaren (som regel Armémuseum och Handarbetets Vänner) och Försvarets traditionsnämnd. Därefter går förbandsrepresentanterna fram och slår i var sin tännlika.

Musikensemble eller signalgivare kan med fördel medverka för samlingsmusik och signaler (t.ex. lystringssignal och förbandets egen signal) under själva spikandet.

Förbandet brukar ha med sig införerepresentant och fotograf och dokumentera det hela, bl.a. på sin hemsida och i bästa fall även få lokalmedia att uppmärksamma det.

Fana och flagga –begrepp och kort historik

Fälttecken är samlingsbenämningen på ett officiellt tecken, som i ceremoniella sammanhang förs på stång till fot, till häst eller på/i fordon framför ett förband.

Fälttecken indelas i fanor, standar, dragonfanor, tretungad svensk fana och tretungad svensk flagga (inom flottan benämns tretungad svensk fana för flagga) samt kommandotecken. Fänduken liksom den tretungade flaggan tillverkas av ett lager natursiden medan standarduk och duk till dragonfana tillverkas av två lager natursiden.

Fälttecknet är förbandets (organisationsenhetens) främsta symbol och ett tecken på sambandet mellan olika generationer vid förbandet samt ska påminna om sambandet mellan förband och bygd och minnet av tidigare fältslag.

Försvarmaktens förband tilldelas nytt fälttecken när de t ex har ny- eller omorganiserats eller när det gamla fälttecknet blivit utslitet.

Nytt fälttecken överlämnas av H.M. Konungen eller på dennes uppdrag av annan kunglig person med genomförd militär utbildning. Om detta inte är möjligt kan fälttecknet överlämnas av överbefälhavaren eller av den general eller flaggman som denne utser.

När det nya fälttecknet levererats till Armémuseum, och innan den högtidliga överlämnningen, sker från 2007 en *spikningsceremoni på Armémuseum*.

Begreppet fana och flagga kan förväxlas. En flagga hissas och halas ner på en (fast och monterad) flaggstång medan en fana/standar/kommandotecken är permanent fäst vid en stång (fanstång), som bärs och förs av en fanförare. Inom flottan benämns, som nämnts ovan, fanan för flagga.

Den tretungade flaggan används (hissas) som örlogsflagga av Försvarmakten på eller i anslutning till Försvarmaktens byggnader samt, enligt föreskrift som regeringen bestämmer, av andra myndigheter som bedriver militär verksamhet eller har militär anknytning, såsom Försvarets materielverk (FMV), Försvarets radioanstalt (FRA) och Statens försvarshistoriska museer (SFHM). Marinens fartyg och båtar för örlogsflagga.

När en sådan flagga är befälstecken, markeras detta genom en särskild beteckning i övre inre fältet.

Kungliga slotten flaggar med *kunglig flagga*, vilken är en tretungad flagga försedd med stora eller lilla riksvapnet i det gula korsets mitt.

Svensk tretungad *fana* att föras i ceremoniella sammanhang används normalt oftast av enheter, som inte har specifik knytning till försvarsgren/motsv.

Därför förs den t.ex. vid

- Försvarmaktens logistik (FMLOG), vissa centrum och skolor, krigsförband vid insats utom riket, hemvärnsförband (om de inte för f.d. landskapsregementes fana som bataljonsfana) och högvakterna vid Stockholms och Drottningholms slott samt
- (benämnd som flagga) vid flottans förband, sjöstridsskolan och marina krigsförband vid insats utanför riket.

Trenden är att enheter i stället önskar få en fana grundad på det heraldiska vapnet för sitt förband/enhet.

Befälstecken och för identifiering av en viss härförare har gamla anor och fanns i Sverige redan på medeltiden. Ännu Gustav II Adolf förde ett särskilt fältbanér. I Sverige återupptogs användning av befälstecken inom armén i början av 1900- talet i form av kommandoflaggor. Numera förs kommandotecken av överbefälhavaren, chefen för operativa insatsledningen, cheferna för armé, marin och flygtaktiska staberna samt av chefen för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern (endast ombord på örlogsfartyg). Inom armén återskapades kommandoflaggor/kommandotecken omkring sekelskiftet 1900. Kommandotecken är personliga och kan inte användas av tjänsteförrättande eller ersättande chef. De ska vid ny befattningshavares tillträde personligen överlämnas till denne av företrädaren.

Fälttecknen beskrivs, förs, hanteras och förvaras enligt Försvarmaktens ceremonibestämmelser (Instruktion för Försvarmakten, Ceremonier 2010 CerI FM 2010, HKV 2010-12-21 bet. 09 831:69672).

Där finns också bestämmelser för högtidligt överlämnande av ett nytt fälttecken.

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/ceremonibestammelser/hkv-2010-12-21-09-831.69672-bilaga-1-cerifm.pdf>

Klädsel m.m. i paradsammanhang framgår av Försvarmaktens ”Reglemente Uniformsbestämmelser 2015 (Unibest FM 2015):

<http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/reglementen/unibest-fm-2015.pdf>

Se även Försvarets traditionsnämnds publikationer i Statens Försvarshistoriska museers hemsida <http://www.sfhm.se/verksamhet/forsvarets-traditionsnamnd/>

Framtagande av fälttecken och tillverkningsteknik

Statens försvarshistoriska museer (SFHM) genomför på uppdrag av Högkvarteret anskaffning av Försvarmaktens fälttecken med Armémuseum som leverantör. Framtagandet av modellritning sker därvid i samråd med Statsheraldikern, Försvarets traditionsnämnd och berörd organisationsenhet och fastställs av Högkvarteret.

Huvuddelen av fälttecknen broderas normalt för hand medan den tretungade fanan eller flaggan sys på maskin. Numera används Handarbetets Vänner som underleverantör för broderade fälttecken och Flaggfabriken i Åkersberga för maskinsömnad. Materialet är fansiden av hög kvalitet.

Vid sidan om ordinarie fälttecken framställs som regel ersättningsfälttecken, även kallade allvädersfälttecken. De framställs i enklare utförande och brukas vid dåligt väder (regn och stark blåst). De ordinarie (och mera dyrbara) fälttecknen ska alltså brukas med omdöme för att undvika onödig förslitning.

Olika tillverkningsteknik har använts genom tiderna. Under 1600-talet var det vanligast med målade motiv på fanorna men från 1730-talet har brodering varit förhärskande med ett kort avbrott under Oscar II:s regering. I dag är de ofta utförda i en kombination av intarsia och broderi (se följande produktionsrapport).

Produktionsrapport och bilder från tillverkningen av UndSäkC nya fana 2016

(Se även några bilder från tidigare fanspikningar på sista sidan)

Fanan är utförd av Handarbetets Vänner Ateljé. Fanan har en fackla och en lagerkrans centrerat. Ett svärd är placerat i det övre vänstra hörnet.

Konstnär är Henrik Dahlström vid Riksarkivet.

Konstbrodöserna som har broderat är Anna Eriksson, Ea Montelius, Emma Holmgren och Jenny Hillevi Larsson. Förarbetet gjordes av Anna Eriksson, Inger Broström och Viola Edin.

Teknik och utförande:

Bottentyget är av sidenkypert och broderitråden är av silke. Mönsterformerna har träcklats upp för hand som underlag för broderiet.

Fanan består av ett enda tyglager. Det blå och gula sidenet är sammanfogat med intarsiateknik.

Plattsömmar döljer sammanfogningarna och gör fanans åt- och framsida liksidiga.

Svärdet är sytt helt i schattersöm och består enbart av stygn. Facklan är utförd i intarsia med detaljer broderade med plattsöm. Lagerkransen är utförd i intarsia med detaljer som är broderade med plattsöm och schattersöm.

Fanan är handfällad och har förstärkningar i över- och nederkant mot stängen och är märkt med symbolen för HV ateljé, brodösernas initialer samt årtal. Arbetstiden är ca 1440 timmar och utfördes mellan juli 2015 och november 2016.

Jenny och Anna broderar. Tyget är hårt spänt i broderiramen och bara en del av fanan är utrullad.

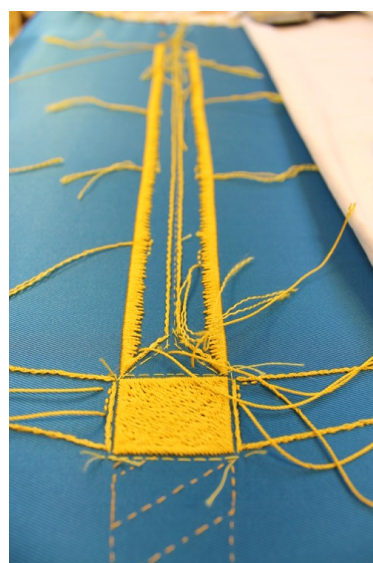
Emma broderar

Plattsömmar döljer sammanfogningarna av de gula och blå tygerna. Ordningen på hur de olika plattsömmarna möts planeras noga.

När fanan är inrullad i broderiramen drar sig tyget något ojämnt. Då gäller det att följa det upptråcklade mönstret för att motiven ska bli raka.

Svärdet är sytt med schattersömmar som riktas åt olika håll för att svärdets karaktär ska komma fram.

Jenny och Ea synar arbetet innan det ska spännas och monteras

Bilder från andra spikningar av fälttecken:

Amfibieregementet:

C Amf 1 spikar i den första Tännliken

Samtliga deltagare ur Amf 1

Spikning under fanfarer

Helikopterflottiljen:

Livgardet:

